

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ 1874 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ Թ.

22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1874

ԿՈՏԱՆ ԴՆՈՒՊՈԼԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1874

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

(Բ. Ատենապետ)

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ամբողջացում Գաղարկյան ժողովոյ .
2. Հարցում իրենցնեան ԷՖ. Խ առ Լախոյոյ կրօնական ժողով .
3. Ընդունելութիւն հին տառագրութեանց .
4. Փոխութեան տրամադրութիւնը Ազգ. Մահմադարութեան .

Ատենը բացուեցաւ ժամ 7 ին ի ներկա-
յութեան 43 երեսփոխանաց , որոց վերջին թի-
ւը 64 ի յանդեցաւ :

Նախընթաց նիստի ատենագրութիւնն ա-
ռանց դիտողութեան ընդունուեցաւ :

Ատենապետ Էֆէնտին ժողովոյն ներկայեց
երեսփոխանաց ոմանց կողմէն եկած նամակներ-
նախ՝ Արշակ Յակոբոս Էֆ. ի անձնական տկա-
րութեանը եւ ծանր զբաղմանցը պատճառաւ
զրկած հրաժարագիրն որ կարգացուեցաւ եւ ըն-
դունուեցաւ :

Երկրորդ՝ Զէնծիրճեան Յարութիւն Էֆ. ի
նամակը՝ զոր Ատապաղարէն զրկած էր , եւ
առժամանակեայ բացակայութիւնը կը ծանու-
ցանէր ճամբորդութեան պատճառով :

Ժողովը ընդունելի դատաւ Զէնծիրճեան Էֆ. ի
խնդրած թոյլտուութիւնը :

Երրորդ՝ ժողովին ծանոց Տէր Գէորգ քահա-
նայի եւ Տատեան Յարութիւն պէյի անձնական
տկարութեան պատճառաւ բացակայութիւնը :

Զորրորդ՝ Մաղլումեան եւ Եմէնիճեան Է-
ֆէնտիններուն նամակները կարգացուեցան , ո-
րոց առաջինը Երաւասութեան դիւանին եւ
երկրորդը Կալուածոց դիւանին անդամակցու-
թենէն կը հրաժարին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Եթէ այս տեսակ հրա-
ժարականներ հետզհետէ պիտի դան , ըսել
կ'ըլլայ թէ ժողովը շարունակ նախաքննիչ դի-
ւանաց ընտրութեամբ պիտի զբաղի : Կը հար-
ցնեմ ժողովին թէ այս երկու հրաժարականները
կուզէ՞ ընդունիլ . այս մասին կարծիք յայտնել
ուզողները կը հրաւիրեմ խօսք խնդրելու :

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Միթէ կարելի չէ՞
զիրենք համոզել որ հրաժարականներն ետ առ-
նուն . որքան ալ անձնական զբաղմունք ունե-
նան , նախաքննիչ դիւանաց գործերն երկարա-
տեւ չըլլալով կրնան այդ պաշտօնը կատարել .
իմ կարծիքս է զիւրութեամբ չընդունիլ այս-
պիսի հրաժարական մը , որպէս զի սովորութիւն
չըլլայ եւ ամէն մարդ չը փախչի այս տեսակ
պաշտօններէ . եւ եթէ պնդեն՝ ակամայ ընդու-

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

1.	Թագէտ	Եպիսկոպոս	
2.	Գրիգոր	Ա	
3.	Խորէն	Ա	Նաք Պէս
4.	Գարեգին	Վարդապետ	Թաթարեան
5.	Մատթէոս	Ա	Իզմիրլեանց
6.	Խորէն	Ա	Պ. Կիրոյեանց
7.	Կարապետ	Ա	Սերոբեան
8.	Ներսէս	Ա	Ասլանեան
9.	Ամբրոսիոս	Ա	Իսկէնտէրեանց
10.	Հմայեակ	Ա	Գիմաքսեան
11.	Յովհաննէս	Ա	Փափազեան
12.	Յովհաննէս	Քահանայ	Մկրեան
13.	Գէորգ	Ա	Արծրունի
14.	Գրիգոր	Ա	Աճէմեան
15.	Խորէն	Ա	Փէշիվանեան
16.	Յարութիւն	Ա	Սերովբեան
17.	Սիւրիաս	Ա	Մայր եկեղեցւոյ
18.	Արիստակէս	Ա	Մամբրէեան
19.			
20.			

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

Գործարար , Կեսիկ փաշա եւ Գործարարի դուրս

21.	Սենեքերիմ	Մ. Մանուկեան	Բ. 2
22.	Պողոս	Ժամակոչեան	
23.	Յակոբ	Յըլէնեան	
24.	Բարթոլ	Քիւրքճիպաշեան	
25.	Թագէտ	Պէկեան	
26.	Գէորգ	Ստիմարաճեան	
27.	Ն.	Ռուսինեան	
28.	Պողոս	Պառնասեան	
29.	Եսայի	Անուխեան	
30.	Մանուկ	Արապեան	Բ. Պ
31.	Պողոս	Ճիւղճեան	Բ.
32.	Բարսեղ	Հալաճեան	
33.	Գրիգոր	Պէրպէրեան	Բ.
34.	Պետրոս	Քէրէսաէճեան	Բ.
35.			
36.			
37.			

(Բ. Վիճակ)

Պէշիվաշ

38.	Կարապետ	Ս. Իւթիւճեան
39.	Յարութիւն	Մարգարեան
40.		

Ենիգալիոն

41.	Համբարձում	Իփէկճեան
42.	Խաչատուր	Ղազարոսեան
43.	Կարապետ	Գ. Փափազեան
44.		

Խոսկիտար Ս. Խոշ

45.	Յովսէփ	Ս Մողլումեան
46.	Սերոբէ	Պասմաճեան
47.		
48.		

Բ. Բացակայութիւն առաջին ,
Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ ,
Բ. Պ Բացակայութիւն բանաւոր պատճառաւ ,
Հր. Հրաժարեալ :

Խոսկիտար Ս. Կարապետ

49.	Ալեքսան	Սաքայեան	Բ. Պ
50.	Միհրան	Պահճէքափուլեան	Բ. 2
51.	Յովհաննէս	Ճիւղճեան	
52.			

(Գ. Վիճակ)

Բերս

53.	Գրիգոր	Սէլիմիէճեան	
54.	Տէրմաթ	Մ. Էքսէրճեան	
55.	Միքայէլ	Մամիկոնեան	
56.	Արիկ	Ունճեան	Բ. 2
57.	Ստեփան	Խնդիրեան	
58.	Նշան	Քաղազեան	
59.	Մարտիրոս	Յ. Տիէեան	
60.			
61.			

Գաւառ փաշա

Միջագիտ

62.			
63.	Յակոբ	Պ. Նորատունկեան	Բ.
64.	Յակոբ	Կոստանդեան	
65.	Տէգրան	Երուսէֆեան	
66.	Կարապետ	Պ. Պերեանց	
67.			

Պէշոզ եւ Ղալաթիս

68.	Յարութիւն	Մէրէէմ-Գուլ	
-----	-----------	-------------	--

(Գ. Վիճակ)

Ղոզղոնճոնի եւ Իմասիի

69.			
70.			

Գաւառիտ

71.	Մկրտիչ	Մուրաթեան	Բ. 2
72.	Կարապետ	Շահպազեան	Բ.

Նարլլգալիոն

73.	Յակոբ	Եմէնիճեան	Բ. 2
-----	-------	-----------	------

Ենիգալիի Մամաթիոյ

74.			
-----	--	--	--

Թոյլգալիոն

75.			
-----	--	--	--

Էլոնայ Ս. Եղիս եւ Ս. Աստուածածին

76.			
-----	--	--	--

Գորտուհիշմի

77.			
-----	--	--	--

Հիւսար եւ Պոյաճի գիտ

78.			
-----	--	--	--

Նոր գիտ եւ Սթեֆիս

79.	Ղազար	Հովուեան	
-----	-------	----------	--

Պալատ

80.	Մկրտիչ	Գ. Կասեան	
81.	Յովհաննէս	Կրճէքեան	Բ.
82.			

Գալաթիոնի

83.	Յարութիւն	Գ. Տատեան	Բ. Պ
84.	Յարութիւն	Զէնծիրճեան	Բ. Պ

նինք : Ուստի կ'առաջարկեմ որ Նախագահ Սըրբազանը կանչէ եւ համոզէ զիրենք :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Եռուսուֆեան էֆ. կ'առաջարկէ որ Նախագահ Սըրբազանին յանձնուի հրաժարեալները համոզել . եթէ այսպէս համոզելու փորձեր ըլլան , ժամանակ կ'անցնի եւ կրնան այս փորձերը չատ երկար տեւել . ուստի ըստ իս աւելորդ է ժամավաճառ լինել , քանի որ այդ հրաժարողներն ազգասիրական զգացմունք ունենալով հանդերձ կը յայտնեն թէ կարող չեն յանձնառու ըլլալ , պէտք է որ աւստնց աեղ ուրիշներն ընտրուին :

ՄԱԶԼԸՄԵԱՆ Յ. ԷՖ.— Կը ցաւիմ որ չը պիտի կրնամ հրաժարականս ետ առնուլ . չնորհակալ եմ եռուսուֆեան էֆէնտիէն եւ ժողովէն . այսու հանդերձ կ'աղաչեմ որ զիս հրաւիրելու եւ համոզելու ձանձրութիւնը չը տրուի Սըրբազան Հօր . միանգամայն կ'աղաչեմ որ ժողովը ժամավաճառ չըլլալու համար պահ մ'առաջ հրաժարականս քուէի դրուելով ընդունուի :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ.— Ես կը զարմանամ որ մանաւանդ Մազլըմեան էֆ. կը պնդէ իւր հրաժարականին վրայ , մինչդեռ ինքն էր որ ծափահարութեամբ եւ դրուատեօք ընդունեց ժողովին կանոնադրութիւնը եւ ջատագովեց զիււաներու կազմութեան պէտքն աշխատութեան բաժանման սկզբունքով . եթէ ինք զգացանոնց պէտքը , ո՞վ պէտք է ընդունի մին՝ որ ջատագովեց այդ զիււաններուն բաշխումը , թէ այն՝ որ շատ տեսաւ նոյն զիււանները զանոնք կազմելու անդամոց նուազութեան պատճառաւ : Այս դիտողութիւնս չէ թէ յարձակման նպատակաւ այլ ամենայն բարի դիտաւորութեամբ կ'ընեմ , որպէս զի Մազլըմեան էֆ. բարեհաճի իւր հրաժարականն ետ առնուլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Չեմ կարծեր որ Մազլըմեան էֆ . տակաւին պնդէ իւր հրաժարականին վրայ , քանի որ ժողովը փախաք կը յայտնէ զայն ետ առնուլ . ուստի քուէի կը դնեմ :

Այս առթիւ Մազլըմեան էֆ. ի հրաժարականին հետ Եէմէնիճեան էֆ. ի հրաժարականն ալ քուէի դրուեցաւ . ժողովը միաձայնութեամբ մերժեց սոյն երկու հրաժարականները :

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Օրակարգին անցնելէ յառաջ կարեւոր լուր մը ունիմ հաղորդելու ժողովին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Խօսքը Նախագահ Սըրբազանին է :

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Գիտէք որ ես տարւոյս փետրուարի 15 ին Տեղապահ ընտրուեցայ ներկայ Վարչութեան ձեռօք , եւ ապրիլի վերջն ալ Պատրիարք : Այն ժամանակէն ի վեր Պատրիարքարանը մեծ ցաւ մը ունէր , ազգային պարտուց ծանրութիւնը , որ Վարչութեան մէկ գլխաւոր գրադուսը եղած էր . այս բանիս համար աշխատեցանք ես եւ Քաղ. ժողովոյ Ատենապետ Մաքսուտեան Վսեմ Սիմոն պէյը . այսօր ուրախութեամբ կ'աւետեմ որ իմ եւ Նորին վսեմութեան ջանիւք հին պարտուց փոխարէն բաւական դուժարներ եկած յանձնուած են՝ Սիմոն Պէյի եւ Ներսէսեան Գրիգոր էֆէնտիի քով . այս գումարներն ազգային երկու բարերարաց կողմանէ չնորհուած են Պատրիարքարանի սնտուկին հին պարտքը ջնջելու համար . կարծեմ՝ երախտագիտական մեծ պարտք մը կատարած պիտի ըլլանք մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով այն երկու վեհ բարերարաց . նախ՝ Բարձր Աբրահամ փաշային , որ ինչպէս ասկէ յառաջ 1500 ոսկի շնորհած էր , Պէյիկթաշի Ազգ. գերեզմանատան մասնաւոր շինութեանց եւ Պատրիարքական ընտրութեան սովորական եղած ծախուցը համար . այս անգամ ալ ազգային հին պարտուց համար 1500 ոսկի շնորհեց . նոյնպէս շնորհակալութիւն պարտինք յայտնել Պալեան Վսեմ Սարգիս պէյին , որ մի եւնոյն նպատակին համար 1500 ոսկի ալ ինք շնորհած է : Կը հրաւիրեմ Ազգային ժողովն ինձ հետ միանալ այս պարագային մէջ եւ միաձայնութեամբ շնորհակալութիւն յայտնել :

Անմիջապէս Ատենապետ էֆէնտին քուէի դրաւ Սըրբազանին առաջարկութիւնը , եւ ժողովն ամենայն սիրով եւ միակամ հաճութեամբ շնորհակալութիւն յայտնեց Վսեմ Աբրահամ փաշայի եւ Պալեան Սարգիս Պէյի ըրած այս նուիրատուութեանցը համար :

ՅՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՖ.— Կ'առաջարկեմ որ Ազգային ժողովոյ այս շնորհակալութեան քուէին արդիւնքը Գիւանին կողմէ ի պաշտօնէ հաղորդուի յիշեալ բարերարաց : Միանգամայն շնորհակալութիւն մ'ալ Նորին Սըրբազանութեան եւ Քաղ. ժողովոյ Ատենապետ Սիմոն Պէյին համար կ'առաջարկեմ , որոնք ազգային պարտուց մեծ եւ կարեւոր խնդիրը լուծելու եւ կարգադրելու ջանացեր եւ յաջողեր են :

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Այն շնորհակալութիւնը՝ զոր եռուսուֆեան էֆ. կ'առաջարկէ , ա-

ռաւելապէս Վսեմ Սիմոն պէյի համար պէտք է , որ պատճառ եւ միջնորդ եղաւ այս մեծ գործին յաջողութեան համար :

Շատ մը ձայներ կը կրկնեն եռուսուֆեան էֆէնտիի առաջարկութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Գիւանն ալ համամիտ է եռուսուֆեան էֆ. ի առաջարկութեան . ուստի ինչպէս որ երկու բարձրաստիճան ազգայնոց համար շնորհակալութեան քուէ տրուեցաւ , նոյնպէս անոնց նուիրատուութեանը պատճառ եւ միջնորդ եղող բարձրաշնորհ Սըրբազանին եւ Վսեմ Սիմոն պէյին համար ժողովը պարտաւոր է շնորհակալութիւն յայտնել :

Քրէի դրաւ այս շնորհակալութեան առաջարկութիւնը , եւ ժողովը միահամուռ շնորհակալութիւն արտասանեց Պատրիարք Սըրբազանին եւ Քաղ. ժողովոյ Ատենապետ Վսեմ Սիմոն պէյին :

ՀԱՐՅՄՈՒՆՔ ԻՓԷԿՃԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Հիմա օրակարգին պիտի անցնինք . թէպէտ անմիջապէս կարգը Քաղ. ժողովոյ միջնորդ է . սակայն նախորդ նիստէն մնացորդ մը կայ՝ որ Իփէկճեան էֆ. ի կողմէն առ Քաղ. եւ Խառն ժողովն ուղղուած հարցմանց ինչ ինչ կետերուն կը վերաբերի : Իփէկճեան էֆ. նախ կը հարցնէ Քաղ. ժողովին թէ Սահմանադրութեան ո՞ր յօդուածին համաձայն կը շարունակէ իւր պաշտօնը : Այս հարցումն իբրեւ երեսփոխան կըսեմ՝ թէ ալ այսուհետեւ կարեւորութիւնէ զուրկ է եւ տեղի չըկայ հարցնելու Քաղ. ժողովին թէ ինչու կը շարունակէ վասն զի այնպիսի կարեւոր գործեր կան՝ որոնք ներկայ Քաղ. ժողովին ձեռօք սկսուած ըլլալով , դարձեալ անոր ձեռօքն ի կատար պիտի կարենան հասնիլ . ուստի հարկը կ'ստիպէ որ շարունակէ իր պաշտօնը մինչեւ տարւոյն վերջը : Իսկ իբրեւ Ատենապետ՝ նախ կը հարցնեմ Քաղ. ժողովոյ Ատենապետ Սիմոն պէյին թէ կուզէ արդեօք պատասխանել Իփէկճեան էֆ. ի հարցման :

ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԷՅ.— Պատրաստ եմ պատասխանել եթէ ժողովն ուզէ : Իփէկճեան էֆ. ի հարցման առաջին եւ երկրորդ կէտերուն այժմէն կրնամ պատասխանել . իսկ վերջինը՝ որ հին պարտուց վճարման խնդրոյն կը վերաբերի ,

արդէն պահ մ'առաջ անոր վրայ ժողովը տեղեկութիւն ստացաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ուրեմն ինձ կը մնայ ժողովին հարցնել թէ կ'ուզէ արդեօք Քաղ. ժողովոյ ուղղուած հարցումը լսել :

Այս միջոցին՝ Ղազարոսեան Խ. էֆէնտիի խնդրանօք՝ Քաղ. ժողովոյ ուղղուած հարցման կէտերն ամբողջապէս կարգացուեցան , որ աււասիկ :

- 1. Սահմանադրութեան 83 յօդուածին համաձայն ինչ շարունակէ էր պաշտօնը :
2. Իր փոփոխութեամբ Սահմանադրութեան 40 յօդուածին համաձայն է որքեօք :
3. Հին պաշտօնը ինչու չ'աւելուցնէ ինչ փոփոխութեամբ էր :

Յետոյ քուէի դրուելով , 3 քուէի դէմ ամենամեծ մասով չընդունուեցաւ Քաղ. ժողովոյ ուղղուած հարցումը լսել :

Իփէկճեան էֆ. խօսք ուղեց կատարուած քուէարկութեան ձեւին վրայ դիտողութիւն ընելու համար . սակայն Ատենապետ էֆ. ընդմիջելով թոյլ չը տուաւ շարունակել խնդրոյն գոցուած ըլլալը յայտնելով :

Ատենապետ էֆէնտին Իփէկճեան էֆ. ի երկրորդ հարցումն ալ յառաջ բերաւ , ուղղեալ առ Խառն ժողովն , որ անաւասիկ :

Սահմանադրութեան 83 յօդուածը 82րէն ինչ փոփոխութեամբ էր : Ինչպէս էր ինչպէս ինչպէս էր :

Եւ ի տեղեկութիւն երեսփոխանաց Սահմանադրութեան 83 յօդուածը կարգալէ ետեւ հրաւիրեց Խառն ժողովն որ եթէ իւր կողմէ այսօր պատասխանող կայ , բարեհաճի իւր կարծիքն այս մասին յայտնել :

ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԷՅ.— Հարցման առաջին կէտին պատասխան տալն անգամ աւելորդ է . որովհետեւ ժողով մը՝ որ սահմանադրապէս կազմուած է , բնականաբար Սահմանադրութիւնը պիտի գործադրէ եւ անկէ չը կրնար շեղիլ : Իսկ վերջին կէտն , որ Երկրորդ խնդրոյն կը վերաբերի , համարատուութեան ժամանակին պէտք է մնայ . որովհետեւ հիմա յարմար ժամանակը չէ պատասխան տալու :

Ատենապետ էֆէնտին հարցուց ժողովին թէ կուզէ՞ արդեօք գոհ լինիլ սոյն պատասխանով :

Ժողովը միաձայնութեամբ գոհ լինելը յայտնեց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Իփէկճեան էֆ. վերջին հարցում մ'ալ ունի, ուղղուած առ նախորդ կրօն. ժողովն, որ եւ ներկայ նիստին օրակարգըն ալ անցած է. հարցման նիւթն սս է՝ նախորդ կրօն. ժողովն ինչո՞ւ համարատուութիւնը չը ներկայացնէր Ազգային ժողովին : Ուստի խօսքը նախորդ կրօն. ժողովին անդամներէն ուղղովին է :

Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Վ. ԹԱՌԱՐԵԱՆ. — Համարատուութիւննիս պատրաստ է եւ պիտի հրատարակուի :

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Զ. ԷՖ. — Տրուած պատասխանէն գոհ եմ : Սակայն գիտնալ պէտք է որ հրատարակու Վարչութիւնը պարտաւոր են իրենց համարատուութիւնը փութացնել, եւ երեսփոխանական ժողովն ալ, որոյ առաջին ու գլխաւոր իրաւունքն է համարատուութիւնը, միշտ պէտք է արթուն եւ հետամուտ լինի ժամանակին համար առնելու. եւ եթէ համարատուութիւնն ուշանայ՝ պարտաւոր է անմիջապէս պահանջել : Նախորդ կրօն. ժողովոյ ըրած հարցումովս զանի պակասաւոր ցուցնել կամ վշտացընել եւ որ եւ է ցոյց մ'ընել չէ միտքս. եթէ պակասութիւն մը կայ՝ առաւել մերն է այն քան թէ կրօն. ժողովին. իմ հարցմանս նպատակն ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ զգացնել երեսփոխանութեան՝ իւր պարտաւորութիւնը. ըսել կ'ուզեմ՝ ինչպէս ուրիշ անդամներ ալ յիշեցուցած եմ թէ մեք միշտ Սահմանադրութիւնը խօսքով կը յարգենք եւ ոչ գործով. նոյնը նաեւ այս հարցումներովս հաստատել ուզած եմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Շնորհակալ ենք իփէկճեան էֆ. ի ազգարարութենէն :

Իփէկճեան էֆէնտի յառ նախորդ կրօն. ժողովն հարցմանց վերջին երկուքը, որ կաթողիկոսական կոնգակի Յանձնաժողովոյն կը վերաբերէին, արդէն սոյն Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրն նախաքննութեան յանձնուած ըլլալուն համար՝ տեղի չունեցան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ինչպէս նախընթաց նիստին մէջ ալ ըսեր էի, տակաւին խել մը թըղթեր կան զիւանին գրասեղանին վրա գիղուած եւ անցեալ ժամանակէն մնացած, ասոնց մէջ են նախորդ քանի մը Վարչութեանց ճիւղերուն տպեալ համարատուութիւնները, զորս պիտի ներկայեմ եւ ժողովին կամացը յանձնեմ՝ որ

եթէ կարեւորութիւն տայ եւ նկատառութեան հարկ տեսնէ, անմիջապէս պէտք է որոշէ՝ Նախաքննիչ գիւանաց յղել : — Յիշած համարատուութիւններէս մէկն է 1870-71 ի, այսինքն՝ 4 տարի առաջ գործող Վարչութեան ճիւղերուն համարատուութիւնը : Կը հարցնեմ ժողովին թէ կուզէ արդեօք նկատողութեան առնուլ սոյն համարատուութիւնը :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Ամեն համարատուութիւն իւր ժամանակին պէտք է նկատողութեան առնուի. կ'երեւի թէ այդ համարատուութիւնըն ալ՝ որ ժամանակին թէ ժողովոյն եւ թէ իւրաքանչիւր երեսփոխանաց զրկուած է, հարկաւ նկատողութեան առնուեր է. եթէ անոր քննութեան պէտքն զգացուէր անշուշտ երեսփոխանաց կողմէ կ'առաջարկուէր, ըսել է թէ հարկ չէ տեսնուէր. ուստի այսօր ելնել անոնց կարեւորութիւն տալով՝ հին խնդրոց մէջ մըտնելն աւելորդ է :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ : ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Դեռ չլմնցուցի : ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — (Պէկէն էֆ. է -- շէլ) Եթէ երկար է խօսելիքնիդ, բեմը հրամայեք : ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Երկու խօսք մնաց : Ի՞նչ հարկ կայ անցելոյն վրայ դեգերիլ. եթէ այս տեսակ խնդիրներու մէջ մտնենք, դուրս ելնելն անկարելի կ'ըլլայ. ահա տարեգլխուն ուրիշ համարատուութիւն մ'ալ պիտի գայ, եւ եթէ այսպէս երթայ՝ վերջը չը պիտի առնուք եւ ժամանակ չպիտի ունենանք ոչ մէկ համարատուութեան մը քննութիւնը աւարտել : Ուստի կ'եղբակացնեմ թէ փոխանակ հիներուն մէջ մտնելու՝ ներկային նախանձախնդիր ըլլանք եւ անցեալը ձգելով այսուհետեւ ճշդութիւն պահելու հոգ տանինք :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Համարատուութիւն եւ Համարատուութիւն, երկուքն ալ կարծեմ Սահմանադրութեան հիմնական սկզբանց կարգն են, եւ մեր Վարչական ժողովներէն կը պահանջուի որ իրենց համարը տան : Մինչեւ ցայսօր կը զրուցուի թէ այս ինչ կամ այն ինչ ժողով իւր համարը չէ տուած, մինչդեռ կարելի է թէ տուած ըլլայ՝ բայց ժամանակ եղած չըլլայ նայուելու, որով նոյն ժողովն ի դուր կը բամբասուի, եւ ինչո՞ւ ըլլայ այս բամբասանքը. եթէ այդ ժողովներն իրենց համարը չտուած ալ լինին, երեսփոխանութեան իրաւունքն է պահանջել, եւ միւսներուն ալ պարտքն է ներկայացնել,

քանի որ պարտք մ'է պէտք է կատարուի. թէ որ համարատուութիւն մը հիննալովը կարեւորութիւնը կը կորսնցնէ, այն ատեն Սահմանադրութեան մէկ յօդուած մը աւելցնել պէտք է այդ իմաստով թէ երբոր հիննայ նէ կարեւորութիւն չ'ունի. բայց այս ալ անկարելի է : Ուրեմն ես կ'առաջարկեմ որ Նախաքննիչ գիւանաց յղուի :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. ԵՒ ԱՅԼ.Ք. — Կը ձայնակցինք Իւթիւճեան էֆէնտիի : ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Կը խնդրեմ, Ատենապետ էֆ. որ ժամանակ չանցնելու համար Նախաքննիչ գիւանաց յղելի խնդիրներուն առմանն ալ միանգամայն առաջարկէք ժողովին, որպէս զի ամենը մէկանց քուէի դրուին :

Ատենապետ էֆէնտին բարձրաշնորհ Սըրբազանին առաջարկութեան համեմատ՝ ժողովին ներկայեց 70-71 ի եւ 72-73 ի Վարչութեան ճիւղերուն համարատուութիւնները, յայտարարելով թէ վերջընթեր 71-72 ին համարատուութիւնը տակաւին կը պակսի :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Նախորդ կրօն. ժողովին համարատուութիւնն ալ պատրաստ է, ինչպէս որ պահ մ'առաջ ըսուեցաւ եւ ես ալ ձեռագիրն արդէն տեսած եմ. թէ որ կ'ուզէ ժողովն՝ այն ալ միւսներուն հետ յղուի Նախաքննիչ գիւանաց :

Բարձրաշնորհ Սըրբազանին ակնարկած համարատուութիւնն ըստ որում տակաւին ժողովին հաղորդուած չէր, ժողովն որոշեց անոր հրատարակութեանն սպասել :

Իսկ միւս համարատուութեանց]] համար ժողովն որոշեց]] ամենը մէկանց յղել Նախաքննիչ գիւանաց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Նախաքննիչ գիւանաց այս աշխատութիւնը զիւրացնելու համար հարկ կը համարիմ յիշեցնել թէ իւրաքանչիւր գիւան պէտք է առնու տպեալ համարատուութիւններէն մէյմէկ օրինակ՝ իրեն վերաբերեալ մասը քննելու եւ իր կարծիքը յայտնելու համար նոյն մասին վրայ :

ԱՄԲՈՂՋԱՅՈՒՄ ՔԱՂԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ Պատրիարք Սըրբազանը՝ Քաղ. ժողովոյ պակասած անդամոց մասին տեղեկագիր մը տուած ըլլալով Գիւանին, կարգացուեցաւ. որ ահաւապիկ :

ՂԱՍԵՄԱՅՈՒՄ ԵՖէնտի Ազգային ժողովոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն վեց հոգի հրատարած ըլլալով, անոնց տեղ նոր ընտրութեան պէտքը տեսնուած է : Ասոնց հինգը գրով հրատարած են. իսկ վեցերորդը՝ որ է Արզուման Ստեփան էֆէնտի, թէեւ հրատարակիչ չունի, սակայն բանիւ իւր հրատարականը հաղորդած եւ իւր հրատեչտին վրայ պընդելով՝ երեք ամսէ ի վեր ժողովոյ նիստերուն ներկայանալէ դադարած է :

Հետեւապէս Քաղ. ժողովոյ պակասած անդամ թիւր ժողովոյ պակասած անդամոց ընտրութեան լրացնելու համար Ազգային ժողովոյ կանոնադրութեան տրամադրութեանը համեմատ պէտք եղած կրկնապատիկ ընտրելեաց ցանկն ալ արդէն մատուցուած ըլլալով, պարտուպատշաճը տնօրինելնիդ կը խնդրեմ :

20 Նոյեմբեր 1874 Մնամ աղօթարար Գ. Կ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԵՊՈՍՏՈՅԱՆ

Ատենապետ էֆէնտին ծանոյց թէ Քաղ. ժողովին հրատարակման պակասած Յ անդամոց 4 ին հրատարականն արդէն նախորդ նստին մէջ ընդունուած է ժողովին. իսկ Տատեան Առաքել պէյին պատճառաբանեալ հրատարականն եւ Արզուման էֆէնտիին անգիր հրատարականն առկա մնացած են. եւ առաջարկեց որ եթէ ժողովը կը բարեհաճի այս վերջին երկուքին հրատարականն ի բաց թողլով, մնացած չորսին տեղ ընտրութիւնը կատարուի անմիջապէս :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Քանի որ Ս. Պատրիարքըն այսօր տեղեկագիր բերած է, որով Արզուման էֆ. ին հրատարած ըլլալն ալ կը հաստատէ, կրնայ անմիջապէս այն ալ ընդունելութեան դրուիլ եւ չորսի տեղ հինգի ընտրութիւն կատարուիլ :

Ուրիշներ ալ ձայնակից եղան Պէկեան էֆ. ի առաջարկութեան. հետեւապէս Արզուման էֆ. ին հրատարականը քուէի դրուելով, 2 քուէի դէմ ամենամեծ մասով ընդունուեցաւ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ի. ԷՖ. — Եթէ նոր ընտրելները մինչեւ պարբեր վերջը պիտի պաշտօն վարեն եւ կարծեմ անկէ ետեւ անմիջապէս վե-

լալով Գիւանին, կարգացուեցաւ. որ ահաւապիկ :

ՂԱՍԵՄԱՅՈՒՄ ԵՖէնտի Ազգային ժողովոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն վեց հոգի հրատարած ըլլալով, անոնց տեղ նոր ընտրութեան պէտքը տեսնուած է : Ասոնց հինգը գրով հրատարած են. իսկ վեցերորդը՝ որ է Արզուման Ստեփան էֆէնտի, թէեւ հրատարակիչ չունի, սակայն բանիւ իւր հրատարականը հաղորդած եւ իւր հրատեչտին վրայ պընդելով՝ երեք ամսէ ի վեր ժողովոյ նիստերուն ներկայանալէ դադարած է :

Հետեւապէս Քաղ. ժողովոյ պակասած անդամ թիւր ժողովոյ պակասած անդամոց ընտրութեան լրացնելու համար Ազգային ժողովոյ կանոնադրութեան տրամադրութեանը համեմատ պէտք եղած կրկնապատիկ ընտրելեաց ցանկն ալ արդէն մատուցուած ըլլալով, պարտուպատշաճը տնօրինելնիդ կը խնդրեմ :

20 Նոյեմբեր 1874 Մնամ աղօթարար Գ. Կ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԵՊՈՍՏՈՅԱՆ

Ատենապետ էֆէնտին ծանոյց թէ Քաղ. ժողովին հրատարակման պակասած Յ անդամոց 4 ին հրատարականն արդէն նախորդ նստին մէջ ընդունուած է ժողովին. իսկ Տատեան Առաքել պէյին պատճառաբանեալ հրատարականն եւ Արզուման էֆէնտիին անգիր հրատարականն առկա մնացած են. եւ առաջարկեց որ եթէ ժողովը կը բարեհաճի այս վերջին երկուքին հրատարականն ի բաց թողլով, մնացած չորսին տեղ ընտրութիւնը կատարուի անմիջապէս :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Քանի որ Ս. Պատրիարքըն այսօր տեղեկագիր բերած է, որով Արզուման էֆ. ին հրատարած ըլլալն ալ կը հաստատէ, կրնայ անմիջապէս այն ալ ընդունելութեան դրուիլ եւ չորսի տեղ հինգի ընտրութիւն կատարուիլ :

Ուրիշներ ալ ձայնակից եղան Պէկեան էֆ. ի առաջարկութեան. հետեւապէս Արզուման էֆ. ին հրատարականը քուէի դրուելով, 2 քուէի դէմ ամենամեծ մասով ընդունուեցաւ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ի. ԷՖ. — Եթէ նոր ընտրելները մինչեւ պարբեր վերջը պիտի պաշտօն վարեն եւ կարծեմ անկէ ետեւ անմիջապէս վե-

լալով Գիւանին, կարգացուեցաւ. որ ահաւապիկ :

ՂԱՍԵՄԱՅՈՒՄ ԵՖէնտի Ազգային ժողովոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովոյ անդամներէն վեց հոգի հրատարած ըլլալով, անոնց տեղ նոր ընտրութեան պէտքը տեսնուած է : Ասոնց հինգը գրով հրատարած են. իսկ վեցերորդը՝ որ է Արզուման Ստեփան էֆէնտի, թէեւ հրատարակիչ չունի, սակայն բանիւ իւր հրատարականը հաղորդած եւ իւր հրատեչտին վրայ պընդելով՝ երեք ամսէ ի վեր ժողովոյ նիստերուն ներկայանալէ դադարած է :

Հետեւապէս Քաղ. ժողովոյ պակասած անդամ թիւր ժողովոյ պակասած անդամոց ընտրութեան լրացնելու համար Ազգային ժողովոյ կանոնադրութեան տրամադրութեանը համեմատ պէտք եղած կրկնապատիկ ընտրելեաց ցանկն ալ արդէն մատուցուած ըլլալով, պարտուպատշաճը տնօրինելնիդ կը խնդրեմ :

20 Նոյեմբեր 1874 Մնամ աղօթարար Գ. Կ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԵՊՈՍՏՈՅԱՆ

Ատենապետ էֆէնտին ծանոյց թէ Քաղ. ժողովին հրատարակման պակասած Յ անդամոց 4 ին հրատարականն արդէն նախորդ նստին մէջ ընդունուած է ժողովին. իսկ Տատեան Առաքել պէյին պատճառաբանեալ հրատարականն եւ Արզուման էֆէնտիին անգիր հրատարականն առկա մնացած են. եւ առաջարկեց որ եթէ ժողովը կը բարեհաճի այս վերջին երկուքին հրատարականն ի բաց թողլով, մնացած չորսին տեղ ընտրութիւնը կատարուի անմիջապէս :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ. — Քանի որ Ս. Պատրիարքըն այսօր տեղեկագիր բերած է, որով Արզուման էֆ. ին հրատարած ըլլալն ալ կը հաստատէ, կրնայ անմիջապէս այն ալ ընդունելութեան դրուիլ եւ չորսի տեղ հինգի ընտրութիւն կատարուիլ :

Ուրիշներ ալ ձայնակից եղան Պէկեան էֆ. ի առաջարկութեան. հետեւապէս Արզուման էֆ. ին հրատարականը քուէի դրուելով, 2 քուէի դէմ ամենամեծ մասով ընդունուեցաւ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ի. ԷՖ. — Եթէ նոր ընտրելները մինչեւ պարբեր վերջը պիտի պաշտօն վարեն եւ կարծեմ անկէ ետեւ անմիջապէս վե-

Այս արարողութիւնը նոյն նիստի ատենագրութեան մէջ մոռցուած է, կ'առաջարկեմ որ այսօրուան նստի ատենագրութեան մէջ անցնի:

Ժողովը հաստատեց փախազեան էֆ. ի զիտողութիւնը:

Ուրիշ զիտողութիւն ընող չըլլալով 1874ի բացման Ա. նիստի ատենագրութիւնն ալ քուէի դրուեցաւ եւ ընդունուեցաւ:

10°. Բ. Նիստ (14 Մայիս 1874)

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Այս ատենագրութեան վերջերը Եուսուֆեան էֆէնտին իմ խօսքերուս անորէն էն ըսած կ'ըլլայ, եթէ ըսէր այդպիսի խօսք մը՝ ես ալ պատրաստ պիտի գտնուէի պատասխանել. ըսել է թէ ինք ըսած է իւր ըսածը. բայց ինչ օգուտ իմ չլսելովս հանդերձ արձանագրուած է մերժման արժանի նոյն անորէն բառը:

Ուրիշ զիտողութիւն ընող չըլլալով այս Բ. նիստի ատենագրութիւնն ալ քուէի դրուեցաւ եւ ընդունուեցաւ ժողովէն:

11°. Գ. Նիստ (21 Յունիս 1874)

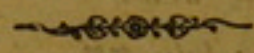
ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Այս ատենագրութեան 24 երեսին մէջ ատենանի փակման պահուն ըրած սա՛ խօսքս չէ արձանագրուած. Տանկէն էրեւելեանն է ժողովին այսօրուան ժամարդէն շատ անցած ըլլալով չէի կրնար Ազգ. Վարչութեան կրն. ժողովը ընդունել: Այս ըսելով ես եւ մէկ

քանի երեսփոխանք բողոքելով մեկնեցանք, ուստի պէտք է որ արձանագրուի:

Ուրիշ զիտողութիւն ընող չըլլալով այս Գ. նստին ատենագրութիւնն ալ քուէի դրուեցաւ եւ ընդունուեցաւ ժողովէն:

12°. Գ. Նիստ (5 Յունիս 1874)

Առանց զիտողութեան եւ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ. եւ վերջացաւ հին ատենագրութեանց ընդունելութեան խնդիրը:

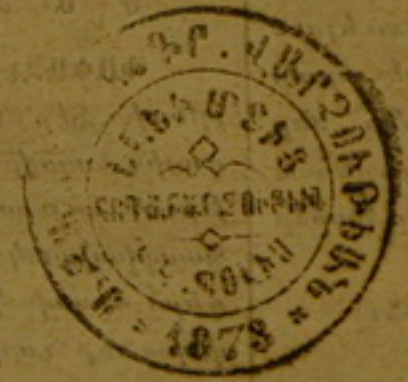
Նախագահ Սրբազանը թէեւ բերանացի առաջարկութիւն մը ունենալը յայտնեց, սակայն տեսնելով որ ատենանը գոցուելու ժամը հասած է եւ երեսփոխաններէն շատը մեկնած են, կը թողու յաջորդ նիստին:

Որոշուեցաւ յաջորդ նիստը 15 օրէն գումարել ըստ հետեւեալ Օրակարգի.

1. Ամբողջացում Նախաքննիչ զիւանաց.
2. Տեղեկագիր Ազգամարայ կաթողիկոսական խնդրոյն.
3. Տեղեկագիր Վեհ. Հայրապետին կոնդակի խնդրոյն.
4. Փոխոխեալ արամագրութիւնք Ազգ. Սահմանագրութեան:

Ատենանը գոցուեցաւ ժամը 10 ին:

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ս. Գ. Գ. ՓԱՓԱԶՆԱՆՑ ԹՈՒՍԹԵՆԱՆ

(Ե. Վիճակ)

Մամաթիս

85.			
86.	Աւետիս	Քօլօլեան	Բ.
87.			
88.	Նազարէթ	Շահպազ	
89.			
90.	Նշան	Օտեան	Բ.
91.	Յակոբոս	Աբշակ	Հ.Բ.
92.	Յակոբ	Քաղաղեան	
93.	Եղիազար	Մելիքեան	Բ.
94.			

Երասպան

95.	Առաքել	Ալթուն Տիւրքի	
96.	Խաչատուր	Պ. Միսաքեան	
97.	Սարգիս	Աբապեան	
98.	Սիմոն	Միքայէլեան	
99.	Ռէթէոս	Պէլլիկեան	
100.			

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

Կարին

101.			
102.	Մեարոպ	Յ. Այվատեան	

Աղրիսանոսյոյիս

105.	Ռուբէն	Կիւմիւշկերտանեան	Բ.
------	--------	------------------	----

Նիկոմիդիս

104.	Տիգրան	Կիւմիւշկերտանեան	Բ. 2
------	--------	------------------	------

Ալն

105.	Պետրոս	Միսաքեան	
------	--------	----------	--

Հարսնիսար

106.			
------	--	--	--

Արարիկ

107.	Կարապետ	Խաչիկեան	
------	---------	----------	--

Բաղիշ

108.			
------	--	--	--

Պրոտաս

109.	Քրիստոստուր	Ղաղարոսեան	
------	-------------	------------	--

Եղիսիս

110.			
------	--	--	--

Ամասիս

111.	Համբարձում	Ալաճաճեան	
------	------------	-----------	--

Բարոս

112.	Յովհաննէս	Ազնաւուրեան	Բ. 2
------	-----------	-------------	------

Եղիսիս

115.			
------	--	--	--

Մանգրլիս

114.			
------	--	--	--

Համրն

115.			
------	--	--	--

Երզնկա եւ Բարկեր

116.			
------	--	--	--

Թեքիրտաղ

117.	Տիգրան	Գ. Սինանեան	
------	--------	-------------	--

Կեսարիս

118.			
119.	Յովհանն	Խաղճեան	Բ.
120.	Յովհաննէս	Յովակիմեան	
121.	Ստեփան	Պ. Պ. Փափազեանց	
		Զիյթոն եւ Մարաշ	
122.			
125.	Պօղոս	Ծովիկեան	Բ.
124.	Մկրտիչ	Կիւրճեան	
125.		Պաղտաս	
126.	Թագէտ	Տիգրանիկերտ	
		Թեքեան	Բ. 2
127.	Սիմոն	Վան	
		Մարտուտեան	
128.	Առաքել Սիսակ	Աղթամար	
		Տատեան	Բ.
129.		Հայկայ եւ Այնթապ	
130.		Մեքաստիս	
151.		Ռուսթոյս	
152.	Աբրահամ	Կարս	
		Յ. Այվաղեան	Բ. 2
155.	Համբարձում	Զմշկամազ	
		Սարգէլիկեան	
154.		Գաղասիս	
155.	Սիմոն	Ատանա	
		Պ. Նորատունկեան	
156.	Մատթէոս	Մշկերդ	
		Ալիքսանեան	

(Կ. Վիճակ ք տակաւին չեն ընտրած)

Գ Ի Ն 2 Ղ Ր Ո Ւ Շ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵՒՐՈՆԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԾԱԽՈՒՑ ՅԱՏԿԱՅԵՍԱԼ

**Կը ճախոշի ի Դիւանատան Պատրիարքարանի , և կը գտնուշի
Եկեղեցեաց բանկալները :**